

21

21 Schulpvijver Beeckestijn In 1719 liet de toenmalige eigenaar, Jan Trip de Jonge deze gemetselde vijver aanleggen. De trappen naar de vijver waren versierd met vazen en beelden, de vijver heeft een geschulpte vorm in de Barokstijl en is het middelpunt van alle rechte lanen die er op uit komen.

Het dorp Velsen

22 Stolpboerderij Lieveendaal Deze boerderij dateert uit 1790.

23 Herberg de Prins In 1686 werd Claas Maartense Prins de eigenaar. In 1910 brandde de herberg af waarna het huidige gebouw werd neergezet.

24 Meervlietstraat 58 Het pand is in 1821 gebouwd. In 1894 begon Jelle Pieter Nauta een boek, papier- en kantoorboekhandel, later uitgever van de bekende ansichtkaarten over Velsen. Het huis bleef van de familie tot 1960.

25 Zwarte Os Het pand werd rond 1654 gebouwd en in 1796 verkocht aan Jan van Zadel. De Zwarte Os diende als woning en herberg. De familie van Heijst bezat het pand van 1896 tot 1949. Waarom de ossen geen kop hebben is niet bekend.

26 Huis van de Timmerman In 1741 koopt meestertimmerman Jacob Gaijkema twee huisjes tussen de huidige Zuiderdorpstraat en de Middendorpstraat. Het gebied ten zuiden ervan is al in zijn bezit. In 1746 laat hij de huizen aan de Heereweg (nu Meervlietstraat) verbouwen tot een klein formaat herenhuis.

27 Huis van de metselaar Gebouwd in 1691, verkeerde voor de restauratie in 1972 in vervallen toestand. Het kwam in 1811 in bezit van het metselaarsbedrijf van de familie van Heijst en bleef tot 1940 in hun bezit. In de top van de gevel is een troffel te vinden.

28 De Morgenzon is bekend uit 1667 en in 1818 onder de naam De Morgenzon. Na 1890 werd het een café met winkel. De ananas boven de gevel is

33

symbool voor gastvrijheid en vriendschap. Na een brand in 1941 werd het pand hersteld als woning. Het muuranker, een vooruitstekende steel met een bloem, heeft te maken met de naam 'Morgenzon' omdat de bloem naar het oosten wijst.

29 Monumentje In 1876 werd de aanleg van het Noordzeekanaal voltooid. Dit kleine monumentje laat zien hoe het Noordzeekanaal in de loop der jaren steeds verder werd verbreed ten koste van het dorp Velsen.

30 Huis van de schout De boerderij en herberg heetten in 1642 'het Wapen van Brederode'. Later woonden hier schouten van Velsen. Het huis was rond 1917 een schildersbedrijf van Andries Zadel. In 1919 nam de Familie Bresser het bedrijf over. In 1969 gesloopt t.b.v. de kanaalverbreding en in 1977 met oude materialen opgebouwd aan de Torenstraat.

31 Overschotje is gebouwd in de tweede helft van de 17^e eeuw. In de 18^e eeuw waren er bejaarden en armen uit het dorp gehuisvest. In 1954 kocht Klaas Kort het westelijk deel met de opbrengst van zijn binnenschip. Hij kocht het huis met dit 'overschot'.

32 Torenstraat 11-17 Deze woonhuizen zijn de voormalige bijgebouwen van het buiten 's Gravenlust. De stal en het koetshuis werden in 1980 gerestaureerd en verbouwd tot woningen.

33 Torenstraat 4 en 6 Op deze plaats stond in 1584 een boerderij. In 1611 werd Jan Heijndriczoon van Deventer de nieuwe eigenaar. Hij liet de boer-

derij slopen en hier het huis met de trapgevel bouwen met een schuur aan de linkerzijde. In 1925 werd de schuur verbouwd tot woning. In 1964 werden de beide panden gerestaureerd.

34 Raadhuis Velsen In 1892 werd grond aangekocht naast het gemeentehuis van baron van Tuyll van Serooskerken. Door de groei van de gemeente was uitbreiding noodzakelijk en werden de gebouwen ingericht als raadhuis. In 1926 kwam er een nieuwe vleugel in dezelfde stijl met een nieuwe raadzaal. In 1965 werd het stadhuis in IJmuiden in gebruik genomen.

35 Roode Hert is in 1591 gebouwd als herberg en een van de oudste panden. Aan het eind van de 19^e eeuw werd het een kruidenierswinkel. Na een restauratie in 1972/1973 werd het weer een restaurant en is het sinds 2020 een woonhuis.

36 Dageraad staat nu aan de Zuiderdorpstraat, oorspronkelijk aan de Noorderdorpstraat. Deze straat moest wijken voor de kanaalverbreding in 1968. In 1763 gebouwd als herenhuis, hoorde ooit bij het buiten Velserbeek. De gevelsteen met de kraaiende haan en de opkomende zon dateert uit de jaren dertig van de 20^e eeuw en verbeeldt de dageraad. In 1968 werd het afgebroken en met de oude materialen herbouwd.

37 Het diaconiehuus is gebouwd van 1767 t/m 1769. Tegenwoordig is het in gebruik door de Vrijmetselarij en de Weefsters Velsen.

38 Engelmunduskerk De in de 8^e eeuw door Willibrord opgerichte kerk, was

26

oorspronkelijk van hout en is het belangrijkste monument uit het dorp Velsen. In de 11^e of 12^e eeuw werd op dezelfde plek een tufstenen kerk gebouwd, waaraan in het begin van de 13^e eeuw de tufstenen toren werd toegevoegd. Aan het eind van de 15^e eeuw werd de kerk uitgebreid met een zuidelijk schip. De Engelmunduskerk is de oudste kerk in Zuid-Kennemerland en werd de Mater of moederkerk genoemd.

39 Kerkhof In de tuin zijn nog enkele grafstenen en zerken te vinden uit het eind van de 19^e eeuw, o.a. van de kanaalgravers van het Noordzeekanaal. Het kerkhof is niet meer in gebruik.

Colofon

April 2022

Uitgave:

stichting Het Dorp Velsen
dorpvelsen.nl

Vormgeving: margrietprins.nl

Druk: slimdruk.nl

Deelnemers: www.ijmuiden.nl

www.hendrickdekeyser.nl

www.natuurmonumenten.nl

www.theeschenkerij.org

www.vriendenvanbeeckestijn.nl

Stichting Vrienden van Beeckestijn

De Theeschenkerij is gevestigd in de voormalige oranje van het mooie park Velserbeek en de locatie voor bijzondere gelegenheden. U kunt bij ons terecht voor bruiloften, feestavonden, recepties en buffetten, maar ook voor een high tea of vergadering. Of wat dacht u van een drankje en een versnapering na een wandeling op zondagmiddag?

De Theeschenkerij | Velserbeek 3 | 1981 LA Velsen-Zuid
T. 0255 - 514244 | W: www.theeschenkerij.org

Stichting het Dorp Velsen

Een donatie aan de Stichting het Dorp Velsen is altijd zeer welkom en kan via de QR-code of op rekeningnummer NL52 INGB 0001621700 t.n.v. Stichting het Dorp Velsen.

3 km
5 km
7 km

Wandeling dorp Velsen en de buitenplaatsen

Het dorp en de buitenplaatsen zijn door de eeuwen met elkaar verbonden geweest als woon- en werkplaats van de lokale bevolking. De eerste bebouwing in het dorp Velsen was een houten kerk en dateert uit de 8^e eeuw toen de monnik Willebrord er een kerk stichtte. In de eeuwen daarna is het dorp uitgebreid tot het economische en bestuurlijke centrum van de regio Kennemerland. Het dorp kent een geschiedenis met overstromingen, branden, oorlogsverwoestingen en recent een gedeeltelijke sloop vanwege de verbreding van het Noordzeekanaal. De 17^e eeuwse buitenplaatsen Beeckestijn, Waterland* en Velserbeek zijn nu in gebruik als museum, hotel, restaurant en advocatenkantoor nadat ze in de loop der eeuwen door talrijke families bewoond zijn geweest. Vanaf de zestiger jaren is het dorp een beschermd dorpsgezicht en telt het verschillende rijksmonumenten. De tuinen en het park Beeckestijn (Natuurmonumenten), het huis Beeckestijn (Hendrick de Keyser), het gemeentelijk park Velserbeek en het dorp Velsen zijn toegankelijk voor bezoekers. In de wandeling zijn de meest kenmerkende panden en plekken opgenomen en voorzien van een genummerde beschrijving.

*Buitenplaats Waterland is niet toegankelijk en daarom niet opgenomen in deze wandeling.

Wandeling

dorp Velsen en de buitenplaatsen

Velserbeek

1 Velserbeek De eerste vermeldingen over de sate of boerderij op de plaats van de latere hofstede Velserbeek dateren uit 1544. Johann van Coll van Franckenstein geeft in de tweede helft van de 18^e eeuw de buitenzijde van het huis zijn huidige vorm. De familie Van Tuyll van Serooskerken heeft de hofstede het grootste deel van de 20^e eeuw in bezit. Het huidige vaste interieur van het herenhuis dateert voornamelijk uit deze tijd.

2 Hertenkamp Velserbeek is aangelegd in de tweede helft van de 18^e eeuw als landschapstuin met oprijlaan. Op de plaats van de oprijlaan werd in opdracht van Van Tuyll van Serooskerken rond 1840 een hertenkamp aangelegd naar het ontwerp van J.D. Zocher.

3 Theeschenerij Dit restaurant is gevestigd in de voormalige orangerie. Deze dateert van vóór 1850.

4 Muziektent De muziektent werd gebouwd in 1926 nadat in 1924 Velserbeek

beek in het bezit van de gemeente Velsen is gekomen. Het park is gerenoveerd naar het ontwerp van architect L.A. Springer.

5 Janneverhuisje is een van de zogenaamde follies die thuishoren in de Engelse landschapstijl. Bij dit huisje werd vaak een borrel gedronken vóór of na een jachtpartij.

6 Chinees schellenhuisje Het huisje staat aan een vijver en is gebouwd in Engelse landschapstijl. Het huisje stond oorspronkelijk aan de Sint Engelmundusbeek en is later verplaatst.

Op het plafond zijn fraaie Chinese schilderingen te zien.

7 Hermitage of kluzenaarshut

Dit hutje staat op een eilandje. De Sint Engelmundusbeek ontstond aan de rand van de duinen in de buurt van het Marktplein en stroomde in een rechte lijn door Velserbeek. Bij de aanleg van de landschapstuin werd dit gedeelte veranderd in een slingerde waterpartij.

8 Hoogergeest De stenen zuilen van de poort van de voormalige hofstede Hoogergeest zijn de enige herinnering aan de hofstede uit het begin van de 18^e eeuw.

Beekestijn

9 Beek- en niervormige vijver

De oorspronkelijke Alenbeek ontsprong aan de voet van de duinen en mondde uit in het toenmalige Wijckermeer aan de voorzijde van het huis. Bij de aanleg van de landschapstuin is de beek minder recht gemaakt.

10 Eikencirkel De eikenbomen stonden in een cirkel met in het midden een hakhoutbos. Na ca. 13 jaar werd hout gekapt en opgestookt en gebruikt voor afrasteringen. De cirkelvorm is nog herkenbaar, het hakhoutbos niet. Bij mistig weer en invallende schemering zweven er tussen de bomen van de cirkel de Beekestijnse variant op de zgn. 'witte wieven'.

11 Colonnade In 1765 werd de centrale zichtas vanaf het voorplein van het huis doorgetrokken tot het einde van de grond van Beekestijn. Er werd een bouwwerk in klassieke stijl neergezet. In 1768 logeerde stadhouder Willem V tijdens zijn inhuldigingstocht op Beekestijn. Ter ere van de adellijke logees verlichtte men de colonnade met brandende vetpotjes. Door de tand des tijds rest er nog slechts een verhoging.

12 Kapelwoning Dit is de voormalige tuinmanswoning en is een folly (zie nr. 5). Op Beekestijn hebben verschillende van deze follies gestaan, zoals een kluzenaarshut met een als kluzenaar aangeklede pop.

13 Centraal Plateau Deze verhoging in het landschap is aangelegd om het stuifzand tegen te houden. Aanvankelijk hield het grondgebied van Beekestijn hier op en begon het duingebied. Een paar jaar geleden is het plateau gerestaureerd en markeert het de overgang van de losse stijl naar de formele tuinstijl. De rechte treden van het plateau leiden naar het formele gedeelte en de halfronde treden naar de landschapstuin. In het midden is een zgn. drietenige ganzenvoet die de hoofdas en de twee rechte zijpaden verbeelden.

14 Ijskelder Achter deze heuvel met een deur bevindt zich een vijf meter diepe 18^e-eeuwse ijskelder. Als het gevoren had zaagde men grote ijsblokken uit de vijver en uit meren en

stapelde de blokken op stro. Omdat de ijskelder half ondergronds was aangelegd en afgesloten werd, was de temperatuur en luchtvochtigheid constant laag waardoor het ijs niet smolt. In de zomer werd het ijs in stukken gehakt en gebruikt om dranken te koelen en voedsel te bewaren.

15 De Baroktuin Deze zuidelijke zijtuin was oorspronkelijk een moestuin met groenten, fruit en snijbloemen en is in de 60er jaren ontworpen en aangelegd. De tuin heeft liggende slangenmuren en kenmerken van de 18^e-eeuwse Barokke tuinstijl zoals een spiegelvijver, berceau of loofgang, parterres de broderie en in vorm gesnoeide lindendebomen. Het grote marmeren beeld achterin is in 1690 ontworpen door Bartholomeus Eggers voor de niet meer bestaande buitenplaats Watervliet. Het stelt de schaking van Venus en Amor door Vulcanus voor. De beeldengroep is van het oude raadhuis in Velsen naar Beekestijn overgebracht.

16 Zuidelijk Koetshuis Hoewel de twee koetshuizen er identiek uitzien was hun functie verschillend. Dit koetshuis werd gebruikt voor de opslag van hooi en ander voedsel.

17 Museum Huis Beekestijn De bekendste bewoner van het huis, Jacob Boreel Jansz., kocht het huis met grond in 1742. De tuin is aangelegd door tuinarchitect J.G. Michael. Het is nu bezit van Vereniging Hendrick de Keyser als Museumhuis.

18 Noordelijk Koetshuis Thans in gebruik als Brasserie Beekestijn. Oorspronkelijk werden hier de paarden gestald en verzorgd. Binnen zijn nog een aantal originele elementen aanwezig waaronder de drinkbakken.

19 De Kruidentuin Deze noordelijke zijtuin was net als de Baroktuin een met een slangenmuur ommuurde tuin bestemd voor gewassen voor eigen gebruik. Sinds een aantal jaren is er een kruidentuin met achterin het onderkomen van de bijen: Bijenstijn. De honing wordt in het Museumhuis verkocht. Daar is ook het beeld Lucretia te zien. Onder de dicht begroeide heuvel achter de bijen bevindt zich een van de vijf bunkers uit WOII.

20 Bloemenwaaier en boomgaard Een cirkelvormige bloemenwaaier met armen bestaat uit 19 armen: 18 armen voor de gewesten in De Nederlanden van toen en één arm voor de koning of stadhouder. Een bloemenwaaier werd aangelegd om de bijzondere plantencollectie te kunnen laten zien, showtuin avant la lettre! De vier kabinetjes aan het brede stuk van de armen zijn allemaal anders van vorm.